

Становище
от
проф. Виолета Дечева, д.н. - НБУ
за дисертационния труд на
Десислава Шпатова
“Ингмар Бергман на българската театрална сцена”
за присъждане на
образователната и научна степен „доктор”
в професионално направление
8.4. „Театрално и филмово изкуство“

Предложеният дисертационен труд има за предмет представянето на Ингмар Бергман и интерпретациите върху неговите произведения на театрална сцена в България в периода от 1995 г. до 2019 г. Практическата работа на Десислава Шпатова, която в продължение на години е свързана с поставянето на българска сцена на Бергманови сценарии, логично я отвежда до проучване, анализ и изследване на творчеството на Ингмар Бергман и неговото място върху театралната карта на България. Още в самото начало бих казала, че именно тази връзка между непосредствения сценичен опит и проучването върху значимостта на Бергман за българската театрална практика, намирам за най-ценното в дисертационния труд.

Наред с други ключови за европейския театър и кино през 70-те и 80-те години на 20 век имена и Ингмар Бергман има затруднена рецепция в България в епохата на комунизма. През 90-те години отрицването на вълната в навакване на пропуснатото/недопуснатото преди 1989 г. качи по българските сцени и версиите на Бергмановите произведения. Предвид този факт, тоест предвид отсъствието на цялостно изследване в България върху Бергмановото творчество (включително и от страна на кинознанието), Десислава Шпатова съвсем основателно посвещава първата от трите части на своята дисертация на представянето на биографията и основните теми в творчеството на една от най-важните фигури в киното и театъра на 20 век. Това тя е направила, следвайки най-съществената за цялото творчество на Бергман връзка, а именно връзката между театър и кино в неговата работа. Макар именно киното да му

носи световна слава, значимостта на Бергман за развитието на европейския театър заслужава не по-малко внимание от това, което е посветено на кино-творчеството му.

Шпатова избира някои от основните за творчеството му теми и фигури, около които организира изложението в първата глава. Заедно с това тя е описала и как те са представени чрез режисьорските му методи и похвати (особено полезно е представянето на прочутото понятие на Бергман „фокусна точка“), филмите, постановките и книгите му. Качество на работата ѝ в тази част е постигнатата мяра в представянето на Ингмар Бергман. То е направено добросъвестно, без претенции за изчерпателност, придържайки се към намерението да послужи като въведение към изследването на постановките на Бергман на българска сцена в същностната, втора част на дисертацията.

В тази централна, втора, част на дисертацията, на всяка постановка на българска сцена е отделено специално внимание. Без да го назовава специално, се вижда добре от това разделение на изследването, че началото в поставянето на Бергман през 90-те е съвсем слабо, а истинската „вълна Бергман“ е всъщност през двете десетилетия на 21 век, където собствената постановъчна работа на дисертантката е основна.

Искам специално да открия много внимателната проучвателна работа на Десислава Шпатова и добросъвестния ѝ, леко дистанциран начин на представяне в дисертацията на наличните свидетелства и извори, които е открила. Тя се предпазва от категорични изводи върху представените автори на изследвания, статии, изказвания, рецензии. Този *описателен* метод, включително и в частта с направените интервюта, ѝ позволява да погледне от дистанция на процеса, включително на собствената си режисьорска работа в представленията ѝ върху Бергман. А тя явно съвсем не приключва с дисертацията, а по-скоро е продължение, ако се съди по намерението ѝ да пристъпи към сценичната адаптация на един от най-важните и сложни филми на Бергман – „Фани и Александър“. Само би спечелила дисертацията ѝ от едно по-категорично аргументиране и назоваване на избора ѝ на работа с изследователския материал, който е представен всъщност в третата част на дисертацията. Това би ѝ дало повече свобода при обобщенията и възможност да направи по-видими направените накрая изводи. Изборът на този, бих го нарекла *документиращ подход* в представянето на практиката в поставянето на Бергман в България, намирам за ползотворен и изследователски почтен. В него виждам и основният принос на този труд, а именно представянето на сценичната рецепция на Бергман на българска сцена с респект към документите, към постановъчния процес и към следите, оставени от постановките.

Авторефератът е изготвен според изискванията. Той съдържа в началото задължителното представяне на целите и задачите на изследването, на обекта и предмета на работата. Изложено е съответно съдържанието на дисертационния труд и е представена всяка част. След заключението са описани приносите и е представена библиографската справка.

Посочени са и публикациите на Десислава Шпатова по темата на дисертацията.

Предвид всичко казано до тук и предвид значимостта на дисертацията за сценичната рецепция на Бергман в България, препоръчвам да се присъди на Десислава Шпатова образователната и научна степен “доктор”.

12 юли 2021 г.